

Presentatie financiële ontwikkelingen

Gemeenteraad Sittard-Geleen
Erwin Ormel

Presentatie Gemeenteraad Sittard-Geleen

BMC
YACHT GROUP

Even voorstellen

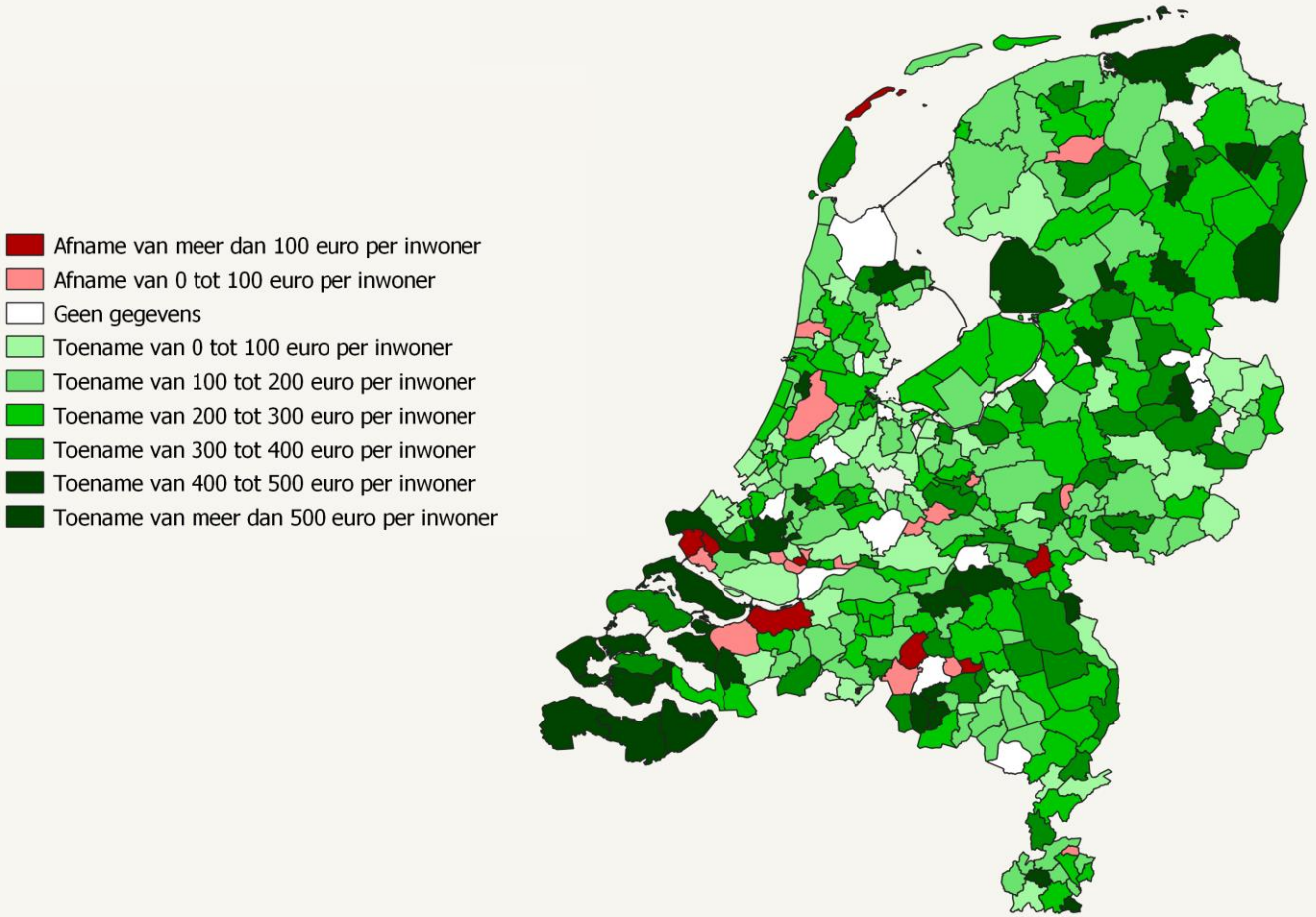
Erwin Ormel

2015 – heden: Senior adviseur bij BMC
1997 – 2015: Gemeente Amersfoort
1988 – 1997: Gemeente Huizen

2002 – 2014: Gemeenteraadslid in Huizen
2018: Formateur en informateur in Huizen
2022 – heden: Gemeenteraadslid / fractievoorzitter

BMC YACHT GROUP

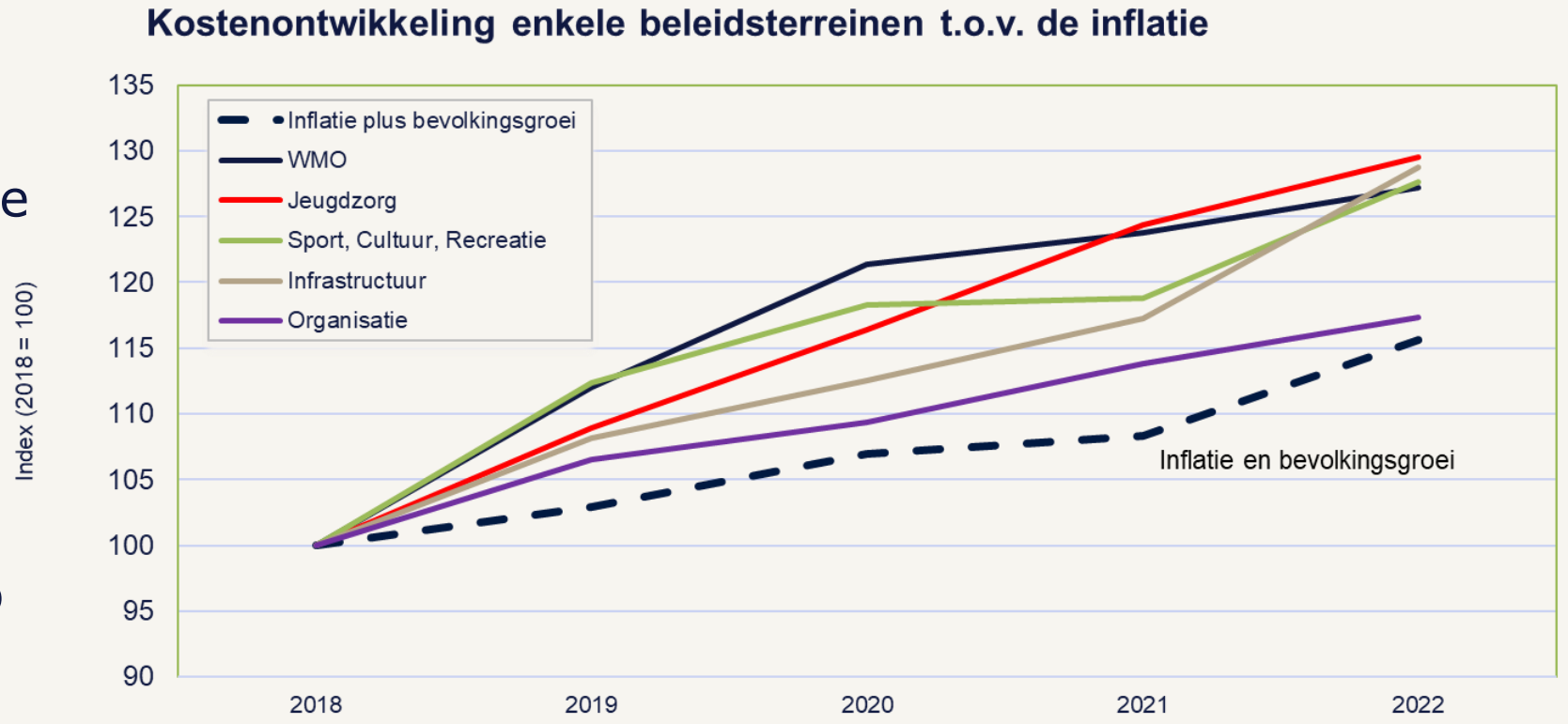
Saldo jaarrekening 2022 Nederlandse gemeenten

Afgelopen jaren: kostenontwikkeling boven de inflatie

Hogere uitgavenontwikkeling tov bevolkingsgroei en inflatie (stippellijn)

Kostenstijging jeugd en wmo lijkt wat af te vlakken

Inkomsten van gemeenten

Inkomsten	Alle gemeenten	Per Inwoner	Sittard Geleen	Per inwoner
Gemeentefonds	38,7 miljard	2.200	211 miljoen	2.291
Specifieke uitkeringen	7,7 miljard	440	45 miljoen	500
Onroerende zaakbelastingen	5,1 miljard	290	58 miljoen	630
Overige belastingen	1,6 miljard	90	3 miljoen	38
Retributies (afval, riool, vergunn.)	5,3 miljard	300	31 miljoen	352
Bouwgrond	4,0 miljard	230	3 miljoen	38
Reserves	3,0 miljard	170	6 miljoen	60
Overige	6,0 miljard	340	43 miljoen	432
Totaal	**71,4 miljard**	**4.060**	**400 miljoen**	**4.341**

Uitgaven van gemeenten

Inkomsten	Alle gemeenten	Per Inwoner	Sittard Geleen	Per Inwoner
Wijkteams / welzijnswerk	4,0 miljard	230	18 miljoen	200
Bijstand en arbeidsparticipatie	11,7 miljard	665	80 miljoen	880
WMO	7,0 miljard	400	44 miljoen	480
Jeugdzorg	5,5 miljard	310	37 miljoen	405
Grondexploitaties, Bouwen en Wonen	6,1 miljard	350	12 miljoen	130
Bestuur en organisatie	9,5 miljard	540	51 miljoen	550
Onderwijs, Sport, Cultuur en recreatie	9,0 miljard	510	50 miljoen	540
Openbare Orde, Veiligheid, Verkeer en Vervoer	6,6 miljard	375	43 miljoen	470
Volksgezondheid, afval, riool, milieu, begraven	5,8 miljard	330	28 miljoen	300
Overige	6,2 miljard	350	37 miljoen	390
Totaal	**71,4 miljard**	**4.060**	**400 miljoen**	**4.341**

YACHT GROUP

Wat bepaalt de beleidsvrijheid van gemeentelijke taken?

De beleidsvrijheid van gemeentelijke taken wordt in hoofdzaak bepaald door drie factoren:

- De mate waarin het beleidsterrein is ingekaderd door ***wet en regelgeving;***
- De mate waarin het **verschil** in voorzieningenniveau tussen gemeenten ***maatschappelijk is geaccepteerd;***
- De mate van ***financiële vrijheid*** die gepaard gaat met de uitvoering van een bepaalde taak.

De Raad voor het Openbaar Bestuur heeft de beleidsterreinen geclassificeerd. Dit is bepalend voor onze berekening van de vrije ruimte in de netto uitgaven.

Beleidsterrein	Classificatie ROB	Percentage van de netto uitgaven
Inkomen en participatie	2	**10%**
Bestuur en organisatie	2	**10%**
Jeugdzorg	3	**15%**
Onderwijs / educatie	3	**15%**
Wijkteams en welzijnswerk	3	**15%**
WMO & opvangvoorzieningen	4	**33%**
Openbare orde en veiligheid	4	**33%**
Volksgezondheid	4	**33%**
Infrastructuur en gebiedsontwikkeling	7	**66%**
Cultuur, sport en recreatie	9	**90%**

BMC YACHT GROUP

De vrije beleidsruimte is maar beperkt

De ruimte om keuzes te maken is beperkt. Ongeveer 17% van de totale begroting.

In Sittard-Geleen is dat € 70 miljoen op een begroting van € 400 miljoen.

Landelijk: 13 miljard op een begroting van € 70 miljard.

Beleidsterrein (bedragen x € 1 miljard)	Bruto lasten	Netto lasten	Beleids vrijheid	Soort taak
Cultuur, sport en recreatie	**37**	**28**	**22**	Eigen
WMO / Jeugd / Wijkteams	**99**	**85**	**18**	Gedeeld
Infrastructuur en gebiedsontwikkeling	**39**	**32**	**14**	Gedeeld
Bestuur en organisatie	**71**	63	**6**	Gedeeld
Overige	**113**	64	**10**	Gedeeld
Totaal clusters	**359**	**272**	**70**	
Algemene middelen	**41**	**-272**		

BMC YACHT GROUP

Tussenconclusie 1:

- **De afgelopen paar jaar noteerden de Nederlandse gemeenten batige saldi in hun jaarrekening**

- **Voor hun bekostiging zijn gemeenten voor een belangrijk deel afhankelijk van het Rijk**

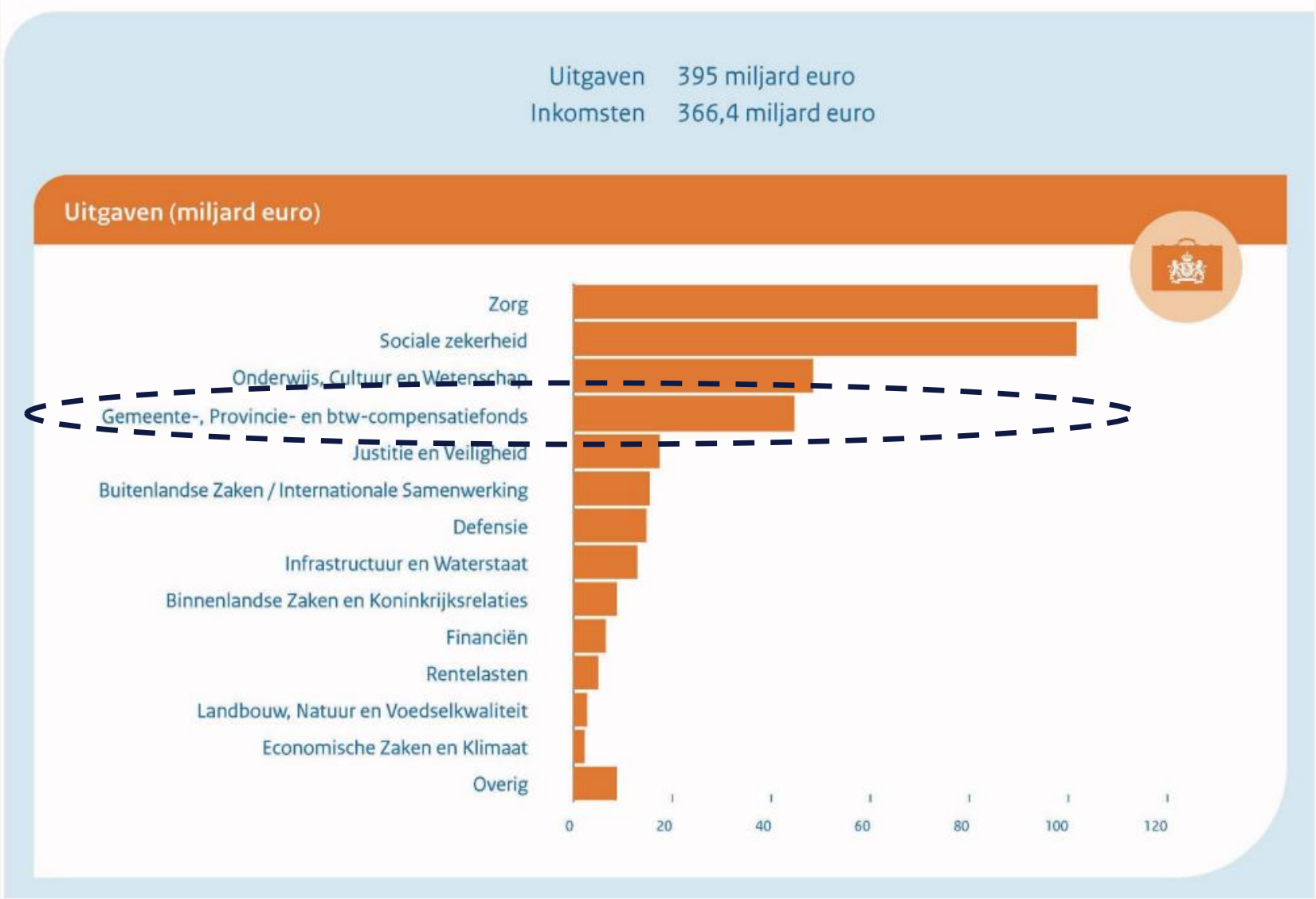
- **De vrije beleidsruimte van gemeenten is erg beperkt. Circa 17% van de totale uitgaven**

Gemeentefonds

BMC

YACHT GROUP

Gemeentefonds: vierde post op de rijksbegroting

Regeerakkoord Rutte IV: Ruim 2 miljard meer in 2025 (december 2021)

Bedrag x € 1 miljoen	2022	2023	2024	2025	2026
Groei gemeentefonds	598	1.088	1.801	2.019	840
Uitname woningbouw / volkshuisvesting		-250	-250	-250	
Schrappen opschalingskorting	10	420	570	675	
Totaal	698	1.258	2.121	2.444	840

1 miljard op rijksniveau is ongeveer € 5,7 miljoen voor Sittard-Geleen

Groei gemeentefonds

- **Tot vorig jaar: Gemeentefonds beweegt mee met de omvang van de rijksbegroting (trap op, trap af)**

- **Rutte IV: Vanaf 2026 alleen loon- en prijsbijstelling**
  - Gemeentefonds groeit niet meer mee met de rijksbegroting

- **Akkoord 23 juni 2022 voor de jaren 2022 – 2025**
  - Een vast volume deel
  - Een deel dat meebeweegt met de loon- en prijsontwikkeling
  - Inflatierisico van gemeenten beperken

- **Vanaf 2027 een nieuwe accressystematiek (meegroeisystematiek)**

Meicirculaire 2023 : hogere inflatievergoeding

	2023	2024	2025	2026	2027
Gemiddelde index september 2022 (MEV)	**4,1%**	**3,4%**	**3,3%**	**3,1%**	**3,1%**
Gemiddelde index voorjaar 2023 (CEP)	**4.5%**	**4.2%**	**4.2%**	**3.5%**	**3.2%**

Stand Jeugdzorg bij de Meicirculaire

Bedragen x € 1 miljoen	2023	2024	2025	2026	2027
Benodigde compensatie	1.828	1.828	1.828	1.828	1.828
Uitspraak Commissie van Wijzen	1.454	1.365	1.258	867	811
Regeerakkoord Rutte IV	1.454	1.265	758	367	300
Meicirculaire 2022	1.454				
Aanvulling voorjaarsnota 2023		179	196	23	19
Totaal voorjaarsnota 2023		**1.454**	**954**	**390**	**319**
Wv: via Meicirculaire 2023		1.363	859		
Wv: via begroting VWS		91	95		

Ravijnjaar 2026

- **Onderzoek Coelo (2022): Gemeenten komen in 2026 3,9 miljard tekort**

- **September / meicirculaire: 1 miljard voor gemeenten vanaf 2026**

- **Onderzoek BDO (2023): Tekort in de jaarschijf 2026: 0,3 miljard**

Ravijnjaar 2026 (2)

- **VNG 2023: Door wijziging van de systematiek komen gemeenten € 2,5 á 3 miljard tekort**
  - Korting accres: - 2,2 miljard
  - Opschalingskorting: - 0,7 miljard
  - Per saldo overige - 0,1 miljard

- **BZK in antwoord op Kamervragen: afschaffing trap op trap af systematiek heeft een nadeel van circa € 3 miljard voor gemeenten**

- **€ 3 miljard op rijksniveau = circa € 17 miljoen voor Sittard-Geleen**

VNG

Voorjaarsnota: samenvatting

- Vanaf 2026 krijgen gemeenten structureel € 3 mld minder (door lager accres en terugkeer opschalingskorting) maar moeten dezelfde taken blijven uitvoeren
- De nieuwe manier van indexering is onvoldoende om alle loon- prijs- en volumeontwikkelingen op te vangen
- De nieuwe manier van indexeren zorgt voor schommelende accressen en is daarmee minder stabiel dan de huidige systematiek
- Dus: niet solide, niet stabiel en niet duurzaam

Tussenconclusie 2

- **Gemeenten hebben bij de kabinetsformatie van Rutte IV veel incidentele middelen gekregen tot en met 2025**
- **Door systeemaanpassingen in het gemeentefonds lopen de gemeenten circa € 3 miljard mis vanaf 2026**
- **De rijksvergoeding voor de jeugdzorg is in 2026 ongeveer een miljard lager dan in 2022**
- **Daardoor dreigt in 2026 een “Ravijnjaar”**
- **€ 1 miljard op rijksniveau is voor Sittard-Geleen ongeveer € 5,7 miljoen**

Wat zeggen VNG, Toezichthouder en CPB?

BMC

YACHT GROUP

Begrotingsadvies VNG

- **Presenteer voor 2024 en 2025 een sluitende begroting**
- **Presenteer reële lasten voor 2026 en 2027**
  - Huidige takenpakket
  - Noodzakelijke investeringen
  - Inflatie
  - Stijgende rente
  - Ambities coalitieakkoord
  - Overige mee- en tegenvallers

- **Art. 189 gemeentewet**

  De gemeenteraad ziet erop toe dat de gemeentebegroting structureel en reëel in evenwicht is. Hiervan kan de gemeenteraad afwijken indien aannemelijk is dat het structureel en reëel evenwicht in de begroting in de eerstvolgende jaren tot stand zal worden gebracht.

- **VNG: Ons advies voldoet aan art. 189 gemeentewet**

Dilemma’s

- **Welke positie neemt de toezichthouder in**
  - De toezichthouder heeft een eigen verantwoordelijkheid
  - Vakberaad Toezichthouders: “Wij herkennen de lijn van het advies”
  - IPO en BZK zijn in kennis gebracht van het advies

- **Val van het kabinet zet alles in vertraging**
  - Besluitvorming wordt naar verwachting opgeschort tot (na) de kabinetsformatie
  - Hebben we volgend jaar zomer al een nieuw kabinet?
  - 2026 is de eerstvolgende jaarschijf van de begroting 2025

- **Pas over anderhalf jaar is er meer duidelijkheid**

- **Risico om richting de verkiezingen van 2026 nog aanvullend te moeten bezuinigen**

Wat doen andere gemeenten

- **Eerste signalen vanuit de VNG**
- **Advies wordt herkend**
- **Grotere gemeenten presenteren vaker een tekortbegroting dan de kleinere gemeenten**
- **Range van 1/3e deel tot 2/3e deel van de 3 miljard**

Toezicht door de provincie

- **Doel: voorkomen dat gemeenten een beroep doen op Artikel-12-steun.**

- **Repressief toezicht**
  - Reguliere lichte vorm van toezicht
  - Toezicht achteraf

- **Preventief toezicht**
  - Begroting en begrotingswijzigingen moeten vóóraf worden goedgekeurd

- **Provincie toetst of de begroting reëel en structureel sluitend is**

Reëel en structureel sluitend

- **Is de begroting reëel sluitend?**
  - Geen onbenoemde taakstellingen
  - Bezuinigingsplannen moeten concreet zijn onderbouwd

- **Is de begroting structureel sluitend?**
  - Worden alle lasten die ieder jaar (structureel) terugkeren gedekt door
  - Baten die ieder jaar terugkeren?

- **Als dit niet het geval is voor de jaarbegroting, dan kijken naar de meerjarenraming**

Incidenteel versus structureel

- **Onttrekking aan een reserve = Incidenteel**
  - Uitzondering: Reserve afdekking kapitaallasten
  - Moet toereikend zijn voor de gehele looptijd
- **Winst grondexploitatie = Incidenteel**
  - Geldt voor “meerjarige winsten”
- **Bonusdividend of verkoop eigendommen = Incidenteel**
- **Achterstallig onderhoud = Incidenteel**
- **Kosten voor bijstand en jeugdzorg = structureel**

Centraal Planbureau: Keuzes in kaart

Politieke partijen mogen niet rekenen met een continuering van de opschalingskorting (€ 0,7 miljard) bij de doorrekening van hun verkiezingsprogramma's

Centraal Planbureau heeft het "Basispad" hiervoor aangepast.

Overhedenoverleg 6 september

- **Overleg van een delegatie van het Kabinet met:**
  - Unie van Waterschappen
  - IPO (Provincies)
  - VNG (Gemeenten)
- **Financiële mee- en tegenvallers in kaart brengen**
- **Besluit over de opschalingskorting: voorjaar 2024**
- **Gezamenlijk voorstellen ontwikkelen om incidentele middelen als structureel dekkingsmiddel inzetten**
- **Uitvoeringskracht gemeenten bezien in relatie tot de maatschappelijke opgaven**
- **Varianten voor een financieringssystematiek worden verder uitgewerkt**

Handelings-perspectief

BMC

YACHT GROUP

Vanaf 2026 hebben de meeste gemeenten een probleem

- **Geen sluitend perspectief**
- **Extra rijksmiddelen is onzeker**
- **Groot risico om aanvullend te moeten bezuinigen in het verkiezingsjaar 2026 in combinatie met een belastingverhoging**

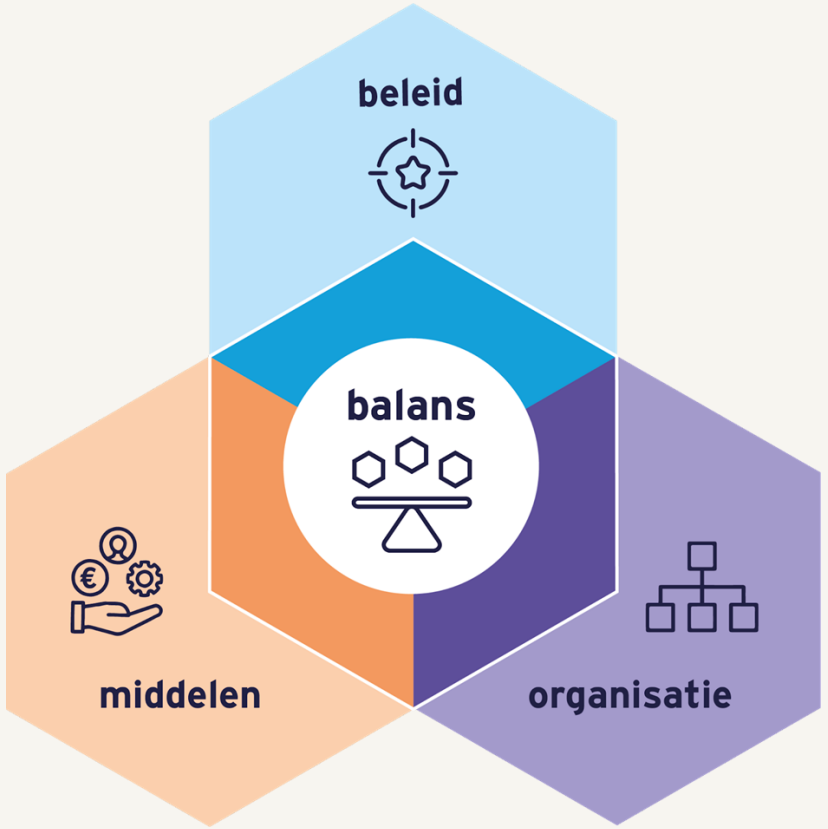
Mogelijke invulling VNG-advies

- **Sluitende begroting voor de jaren 2024 en 2025**

- **Voor de jaren 2026 en daarna**
  - Uitgaan van maximaal tekort cfm stopzetten opschalingskorting (€ 675 miljoen)
  - Niet vooruitlopen op meer extra middelen
  - Nog geen onomkeerbare beslissingen nemen
  - Slecht weer scenario voorbereiden

Zoeken naar een nieuwe balans

- **De financiële rek is er bij gemeenten uit.**
- **De drie elementen beleid, organisatie en middelen beïnvloeden elkaar.**
- **Gemeenten moeten op zoek naar een nieuwe balans**
- **De spil in de driehoek is het onderdeel ‘organisatie’.**

Slotconclusie

- **Staar u niet blind op de jaarrekeningsaldi en de beschikbare incidentele middelen**
- **Vanaf 2026 dreigen er structurele (meerjarige tekorten)**
- **De compensatie van het Rijk is onzeker**
- **Kies een heldere koers en een eigen risico-inschatting en maak dat ook expliciet**
- **Zorg voor een “plan-b” als het onverhoopt tegenvalt**
- **Voor de langere termijn: streef naar evenwicht tussen beleid, middelen en organisatie**